

SUOTakkoord

VERHALEN OVER PERSOONLIJK EN MOOI AFSCHEID NEMEN

**Magda
Nij Bijvank**

‘Deel verdriet aan
de keukentafel’

Nabestaande Nick

‘Die dag heeft mensen
samengebracht’

Yvonne Hüve-Kok

‘Ik neem hem overal
mee, in mijn hart’

**Tessa
zingt
Täkskes**

**Kijk en
luister hier**

Is uw bedrijfskleding al verantwoord?

Een eenvoudige stap met veel impact

De collecties binnen Kayser voldoen al voor 95% aan de nieuwe standaard duurzaamheid en MVO. Voor elke sector hebben we een ruim aanbod en we maken de kleding passend voor iedere medewerker. Bijzondere maten zijn geen probleem en nabestellen gaat gemakkelijk via ons bestelsysteem waarin we alle maten en aanpassingen bewaren. Daarnaast maken en ontwerpen wij al een aantal artikelen die volledig in Twente gemaakt worden: 'van garen tot gereed product'.

Kom gerust eens langs in onze nieuwe showroom in Enschede of bel ons voor een kennismaking.

Kayser Bedrijfskleding • Cromhoffsbleekweg 5 Enschede • 053-8200200 • www.kayser.nl

Voorwoord

Persoonlijk

Ik kom liever niet te vaak bij jullie. Deze en soortgelijke opmerkingen horen mijn collega's en ikzelf regelmatig. En dan valt nu een magazine van ons, van Crematoria Twente, bij u op de deurmat! Ik snap goed dat u het liefst niet bij een crematorium komt. Maar, en ik weet dat het een cliché is, de enige zekerheid in ons leven is dat de dood een keer gaat volgen. In ons werk komt dit iedere dag voorbij.

Uit ervaring weten we dat een goed verzorgde, mooie plechtigheid troostend werkt. Een goed afscheid is belangrijk en geeft betekenis aan het leven dat voorbij is.

Slotakkoord is een laatste akkoord in een muziekstuk, maar betekent ook een indrukwekkend laatste deel van iets. Een toepasselijke naam omdat nabestaanden die bij Crematoria Twente afscheid namen van hun dierbare, in dit magazine hun verhaal doen. En ook al komt u liever niet bij ons, als het zover is dan staan wij voor u klaar voor een betekenisvol en persoonlijk slotakkoord.

Harriët Tomassen, directeur-bestuurder

Inhoud

'Het gaat wringen als het aan de oppervlakte blijft', zegt Magda Nij Bijvank

8

De stamboom die Willy Jansink maakte is Annie het meest dierbaar

21

Rouwen is heel persoonlijk en heeft een doel, volgens rouwexpert Henk Schut

17

Muzikant Tessa Boomkamp weet te ontroeren met 'Täkskes in de weend'

34

Colofon

CREMATORIA TWENTE

Slotakkoord is een speciale uitgave van Crematoria Twente, tel. 053 475 60 60, e-mail: info@crematoriatwente.nl www.crematoriatwente.nl

Ontwerp en productie Bureau Gigengack, Hengelo
Eindredactie Jos Knaap, fotografie cover Ebo Fraterman.
Druk Drukkerij Roelofs, Enschede. Oplage 250.000

'Die gesprekken over de asbestemming zijn vaak heel fijn'

Yvonne toont het vuurvaste steentje dat de overledene identificeert

'Ik herken hun verdriet'

Yvonne Hüve-Kok uit Losser werkt al 28 jaar bij *Crematoria Twente*; de laatste acht jaar in de functie van adviseur asbestemming. Ze vond haar werk altijd al mooi en betekenisvol, maar na het verlies van haar echtgenoot in 2018 staat ze nóg dichter bij nabestaanden.

Toen in 1990 de vader van Yvonne plotseling overleed, werd hij in Enschede gecremeerd. Het was een andere tijd: nabestaanden hadden weinig inbreng in de gang van zaken rond de uitvaart. Het enige dat Yvonne en haar familie zelf konden regelen, was het uitzoeken van de muziek en de bloemen.

Een jaar later zag de toen 31-jarige Yvonne een advertentie in de krant: het crematorium in Enschede zocht personeel voor de koffiekamer. Dat sprak haar direct aan – ze solliciteerde en werd aangenomen. 'Ik heb op mijn werk mijn verdriet over het verlies van mijn vader in kleine beetjes een plekje kunnen geven. Dan stond ik nog eens

in de aula of hoorde ik dezelfde muziek. Dat hielp.'

In de afgelopen decennia zag Yvonne van dichtbij hoe de omgang met de dood veranderde. Uitvaartplechtigheden werden persoonlijker, nabestaanden kregen meer keuzes en ook het crematorium zelf werd steeds toegankelijker, bijvoorbeeld door het organiseren van open dagen. Aula's en gastenkamers werden lichter en kregen uitzicht op de natuur. Het gerenoveerde crematorium in Enschede omschrijft Yvonne als modern, maar warm. 'Nu is op het gebied van de uitvaart bijna alles mogelijk. Nabestaanden kunnen een plechtigheid helemaal zelf vormgeven.'

Stilstaan bij het verlies

Later werd Yvonne gastvrouw bij het crematorium. Ook bediende ze de crematieoven en hielp ze soms haar collega's van de asbestemming. De gesprekken met nabestaanden vond ze toen al geweldig. Acht jaar geleden kwam er een vacature voor adviseur asbestemming, en Yvonne wist: dit is wat ik wil.

In haar huidige werk heeft ze dagelijks contact met nabestaanden. Een

maand na de crematie mag er een bestemming worden gegeven aan de as van de overledene. Dat is wettelijk zo geregeld om nabestaanden de tijd te geven hierover na te denken. Yvonne: 'Na enkele weken krijgt de familie van ons een brief met de uitnodiging contact op te nemen en een afspraak te maken. We laten hen altijd naar ons bellen, omdat wij niet weten wanneer ze eraan toe zijn.'

In de afspraak die volgt, bespreekt de adviseur welke mogelijkheden de nabestaanden hebben voor de as. Dat is niet alleen maar informatief, benadrukt Yvonne. 'Die gesprekken zijn heel fijn. We evalueren de dienst en praten over hoe het nu gaat. Iedere nabestaande herkent dat de mensen om hun heen de draad van het leven weer oppakken. Dat er minder wordt stilgestaan bij het verlies. Bij ons kunnen ze het er nog eens over hebben. Dat maakt ons werk zo bijzonder.'

Vaak weten mensen niet wat er allemaal mogelijk is met de as van hun dierbare, merkt Yvonne. Nabestaanden kunnen de as uitstrooien op het terrein van het crematorium of op een plek die speciaal was voor de overledene. 'Van het verstrooien

kun je een ceremonie maken met muziek of een gedicht. Je kunt de as ook verstrooien op een speciale dag, zoals de geboortedag of trouwdag van de overledene.'

Daarnaast kan de as worden bijgezet in een van de gedenkparken: in een sierurn, in een urnengraf of in een columbarium (urnenmuur). Er kan een gedenksteen of monumentje bij worden geplaatst. In Enschede is een speciaal strooiveld waar hindoerituelen kunnen worden uitgevoerd.

Yvonne ziet steeds vaker dat nabestaanden de as mee willen nemen, om thuis te bewaren in een urn of om een deel ervan te laten verwerken in een sieraad of kunstobject als tastbare herinnering aan de overledene. 'Sommige families kiezen ervoor om de as uit te strooien in het geboorteland of het favoriete vakantieland van de overledene.'

Elke dag een gevecht

In de afgelopen jaren raakten Yvonne's werk en privéleven elkaar

Een deel van het gedenkpark in Enschede

opnieuw. In 2017 overleed plotseling haar schoonzoon. Terwijl Yvonne en haar familie rouwden, bleek in datzelfde jaar Yvonne's echtgenoot Bennie ongeneeslijk ziek te zijn. Hij stierf op 21 mei 2018. Nu was Yvonne zelf nabestaande. 'Dit ging ineens over mij. Er veranderde zoveel in mijn leven. Het is nog elke dag een gevecht.'

Door het werk dat Yvonne doet, konden zij en haar man zijn wensen goed bespreken. 'Hij wist precies hoe zijn uitvaart eruit zou zien. Zijn as bewaar ik thuis, dat vond hij een fijne gedachte.' Toen Yvonne de urn met de as eenmaal thuis had, is ze weer gaan werken. 'Vlak voordat Bennie overleed, vroeg hij aan

mij: "Je moet me één ding beloven: pak heel snel de draad weer op met je werk." Bennie was altijd zo trots op wat ik deed en hij wist dat werken mij goed zou doen. Hij heeft gelijk gehad.'

'Ik neem hem overal mee, in mijn hart'

Haar werk voelt voor Yvonne vertrouwd. 'Niet alleen vanwege mijn fijne collega's, maar ook door de gesprekken met nabestaanden. Ik herken hun verdriet. Af en toe benoem ik het: ik weet wat u voelt. Dan krijg je hele mooie gesprekken.'

Yvonne vertelt over een weduwe die na tien jaar de as van haar man kwam ophalen. 'Toen ik de asbus voor haar neerzette, raakte ze geëmotioneerd. Dat raakte mij. Ik vroeg haar: Hoe heeft u dat gedaan de afgelopen tien jaar? Ze zei: "Ik kijk niet meer naar de lege plek in de stoel en in bed, maar ik heb hem in mijn hart gesloten. En vanaf dat moment ging het beter met mij." Sindsdien besef ik dat Bennie altijd bij me is, want ik neem hem overal met me mee, in mijn hart.'

TEKST **DEWI GIGENGACK**
FOTOGRAFIE **GIJS VAN OUWERKERK** (PORTRET-TEN) EN **RIKKERT HARINK** (GEDENKPARK)

*Yvonne Hüve-Kok
thuis in Losser*

FOTO
**LARS
SMOOK**

Al bijna 50 jaar midden in de samenleving

TOEN OP WOENSDAG 8 SEPTEMBER 1971 het crematorium in Usselo door de Commissaris der Koningin dhr. mr. dr. O.F.A.H. van Nispen tot Pannerden geopend werd, was het nog maar drie jaar geleden dat cremieren in de Wet op de Lijkbezorging, gelijkgesteld werd aan begraven. Daarvoor was cremieren in Nederland officieel verboden, hoewel al in 1914 de eerste Nederlandse crematie plaatsvond. In het Enschedese Stadsarchief las ik in een bericht over de feestelijke opening van het crematorium in Usselo, dat in de tijd van Karel de Grote op het cremieren van overledenen zelfs de doodstraf bestond. Tijden veranderen.

Al bladerend in de archiefstukken stuitte ik op een aantal wetenswaardigheden die ik u niet wil onthouden. Het crematorium in Usselo was het eerste in zijn soort dat geheel met overheidsgeld werd gefinancierd. Eind jaren zestig namen de gemeenten in de Stedenband Twente (Almelo, Borne, Enschede, Hengelo en Oldenzaal) het initiatief om in Twente een crematorium te bouwen waardoor de lange reis naar het dichtstbijzijnde crematorium in Dieren tot het verleden zou gaan behoren. Overigens heeft het nog even geduurd voordat de locatie Usselo definitief was, vanaf het begin kwamen ook Almelo en Oldenzaal in aanmerking. Dat de keuze uitein-

delijk op Enschede viel, kwam omdat in het overwegend 'rode' Enschede het aandeel crematies ruim boven het landelijk gemiddelde lag.

Ook viel me in de verzameling krantenberichten op dat de kosten van de bouw hoger uitvielen dan de aanvankelijk geraamde 3,5 miljoen gulden. Uiteindelijk moest er ruim 4,6 miljoen worden afgerekend en dan tel ik de 450.000 gulden voor het aanpassen van de Haaksbergerstraat en de toe- en afrit naar het crematorium nog niet eens mee.

Interessant vond ik ook een bericht over de eerste crematie van een inwoner van Duitsland in 1972. Het laat zien dat we in Twente gewend zijn om grensoverschrijdend te denken en samen te werken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat we in Twente inmiddels vier locaties hebben waar mensen op heel persoonlijke wijze afscheid kunnen nemen van hun dierbaren. Met de heropening van het fraai verbouwde pand in Usselo, laat Crematoria Twente zien ook na bijna vijftig jaar nog midden in de samenleving te staan en voorziet zij in een belangrijke behoefte op mis-schien wel de moeilijkste momenten in een mensenleven.

Onno van Veldhuizen,
Burgemeester van Enschede

De stedenband Twente nam het initiatief

*Magda Nij Bijvank
kan als actrice vorm
geven aan de mooie
en minder mooie
dingen van
het leven*

Rouw mag wel wat meer een onderwerp worden voor de keukentafel, vindt actrice, regisseur en theatermaker Magda Nij Bijvank. Kleiner wordt verdriet er niet van, maar wel gewoner. Haar pleidooi: laten we het er vaker met elkaar over hebben, want het hoort bij het leven. 'Wie in de rouw is heeft open vragen nodig.'

'Je kunt leegte niet kleiner maar wel gewoner maken'

Ze vertelt erover met de onderkoelde humor die haar eigen is. Hoe het theaterspektakel Hanna van Hendrik, waarin Magda Nij Bijvank vorige zomer speelde, deels ook het verhaal van haar eigen leven vertelde. En niet alleen omdat ze net als de hoofdpersoon een boerendochter is, die de gevolgen van de ruilverkaveling van nabij meemaakte. Hoe Hanna het hoofd boven water probeerde te houden na de dood van haar man, een Limburger ook nog: vooral dát kwam Magda Nij Bijvank maar al te bekend voor. Zelf verloor ze vijf jaar geleden haar partner, de in Voerendaal geboren musicus Ad de Koning. 'Liep ik daar bij Hanna van Hendrik 51 keer achter een kist met een Limburger.'

Natuurlijk viel het haar soms zwaar. 'Ik stond altijd met de rug naar het publiek toe, dus dat zag niemand.' Waar ze vooral blij mee was, en dat vertelt ze dan weer zonder een spoor van ironie: hoe ze van regisseur Liesbeth Coltof en collega-actrice Johanna ter Steege (Hanna) de ruimte kreeg om die uitvaartscène mee te vervolmaken. 'Zodat het echt zou worden. Dat ik daarover mocht meedenken was mooi.'

Boegbeeld

Zozeer klopte alles voor haar aan deze Twentse locatietheaterhit, dat het een regelrechte straf zou zijn geweest wanneer ze er niet in had gezeten. Lachend: 'Ik had er niet aan moeten denken dit als toeschouwer te moeten meemaken.' Zoals ook alles op z'n plek viel bij de eerste aflevering van de 'Goedgevulde dienst voor (on) gelovigen', waarvan ze initiatiefnemer en boegbeeld is. Samenkomsten bij

*'Wie in de rouw is
heeft open vragen
nodig. Zodat je óók
nog kunt zeggen:
Laat me maar even'*

de wisseling van de seizoenen, waarin Magda Nij Bijvank met gasten en publiek stilstaat bij de grote en kleine zaken des levens, in woord, (samen)zang en muziek. Zo populair, dat de reeks in het Enschedese theater Concordia nu al aan het derde seizoen bezig is. 'Je kunt laten zien dat we het allemaal vaak niet weten, en op zoek zijn naar de beste route door het leven.'

Magda Nij Bijvank prijst zich gelukkig dat ze als theatermaker een vak heeft waarin ze vorm kan geven aan de mooie en minder mooie dingen van het leven. Ze lacht opnieuw. 'Dat is met een kantoorbaan toch een stuk lastiger.' Dan weer serieus: 'Wanneer je met de essentie van het leven bent geconfronteerd, wordt het moeilijker om er niet mee bezig te zijn. Ik word er gelukkig van als ik het idee heb dat mijn werk ertoe doet.'

Bezinnen

Des te meer gaan de dingen wringen die aan de oppervlakte blijven. Met collega en maatje Evelien Harberink runt ze alweer tien jaar het bedrijf Theaterzaken, waarmee ze medewerkers van bedrijven en instellingen een spiegel voorhouden. 'Het gaat altijd over communicatie, wat voor iedereen een ontzettende dobber blijkt. Het is fijn om met humor en theater mensen een stapje verder te helpen. Maar een goed verhaal vertellen in het theater is een andere tak van sport. Daar word ik wel heel blij van.' Het recente overlijden van een broer maakt dat ze zich nu wil bezinnen op die verschillende kanten van het werk. Ze gunt zichzelf dit jaar een korte time-out, 'om na te denken over waar het naartoe moet.'

Dorpskoor

Geen twijfel is er over een eigen theaterproject dat ze gaat doen: de voorstelling ‘Dagboek van een dorpskoor’, geïnspireerd op de Zweedse film-hushit *As it is in heaven* uit 2004. ‘Een ode aan het verenigingsleven, een pleidooi voor verbinding en diversiteit’, licht Magda Nij Bijvank toe. ‘Een ensemblevoorstelling die ik ga maken met mensen van hier en waarmee we in 2021 gaan starten.’ Verder denkt ze na over een voorstelling waarin rouw een rol speelt, al is nog niet duidelijk hoe die er precies uit zou moeten zien.

Wat ze in elk geval zou wensen: dat verlies en het verdriet daarover beter bespreekbaar worden. Ze onderschrijft de oproep van de Vlaamse psychiater Dirk de Wachter om meer elkaars geestelijk hulpverlener te zijn. Ze kent het zelf ook, die gesprekken met mensen die je aanraden hulp te zoeken. ‘Dat je denkt: Ja, dat kan. Maar ik zit net zo lekker met je te praten!’

Open vragen

Nee, benadrukt ze, ze hoeft het er niet altijd over te hebben. Over het verlies dat zo diep in haar leven ingrijpt, omdat ze behalve man Ad ook hun

kind al verloren. ‘Maar wie vraagt hoe het is, om geen kinderen te hebben? Ik wist het ook niet hoor, dat ik dat nodig zou hebben. Ik merk het ook weer nu mijn broer is overleden. Bij het verlies van een partner is het allemaal duidelijk. Nu zijn er weinig mensen die vragen hoe het met je gaat.’ Het is geen onwil, beseft ze. ‘Het is goed dat mensen weten: wie in de rouw is, heeft open vragen nodig. Zodat je óók nog kunt zeggen: “Laat me maar even”.’ Vandaar haar pleidooi om rouw er ook te laten zijn in ‘huis, tuin en keuken’. Niet om het verdriet te relativiseren, ‘maar omdat het bij het dagelijks leven hoort. En juist in die dagelijkse omgeving moet je door. Bovendien maakt verdriet je ook weerbaarder, mits het er mag zijn. In het delen van de minder fijne dingen zit meer verbinding dan in het delen van succes.’

Daarom, zegt ze, had ze de eerste jaren de behoefte de

‘In het delen van de minder fijne dingen zit meer verbinding dan in het delen van succes’

herdenkingsdienst voor haar partner over te doen. ‘En waarom zou je ook niet jaarlijks een moment kunnen hebben waarop moeders kunnen stilstaan bij het verlies van hun kind? Op Moederdag bijvoorbeeld? Natuurlijk moet je koesteren wat je wel hebt. En dat lukt me ook best goed, met lieve mensen om me heen.

Het is zoals documentairemaker Inès ten Berge zei over haar ongewenste kinderloosheid: “Ik ben meer dan dat. Maar de leegte is er altijd”. En die gaat niet meer weg.’

TEKST **INGRID BOSMAN**
FOTOGRAFIE **EBO FRATERMAN**
HAAR & MAKE-UP **MARINELLA BAKS VISAGIE**
KLEDING **WINKEL FIER, ENSCHEDE**
LOCATIE **DE WOESTE WIEVEN, MARKVELDE, DIEPENHEIM**

Woorden voor het onzegbare

Als iemand woorden weet te vinden voor jouw verdriet is dat heel erg troostrijk, weet Magda Nij Bijvank. Daarvan zijn de gedichten die de Enschedese dichter en theatermaker Regine Hilhorst schreef, ter nagedachtenis aan Magda's partner Ad en hun kindje, voor haar even sprekende als dierbare voorbeelden.

Ze zijn opgenomen in de bundel ‘Hoe zeg je dag als je iemand niet kunt missen’, die eind vorig jaar verscheen. Het boekje bevat ook columns van Wies Sanders en illustraties van Lies Koning.

Informatie: hoezegjedag.nl

Kleine koning

*Stil leven
kloppend wonder
ongekend en zo bijzonder
Kleine koning in het vooronder
Jij gaat
verlaat het moederschap*

*Gooi de trossen los
op volle kracht naar de horizon
Kleine stipjes aan de kade
omarmen je voor altijd*

Verstrengeld verlies

*Gooi de trossen los
Op volle kracht naar de horizon*

*Kleine koning in het vooronder
ongekend en zo bijzonder*

Vaarwel

*Het vaarwel van Marie Spikers
in Salut, de afscheidslounge van
Crematoria Twente in Borne*

'Iedereen heeft er een fijn gevoel aan overgehouden'

Moeder wilde per se gecremeerd worden in Borne. Daags voor haar overlijden zette ze zelf de puntjes nog eens op de i. Het afscheid moest gehouden worden in de afscheidslounge met de naam Salut. Daar mocht iedereen de familie condoleren en afscheid nemen. De crematie zou in kleine kring plaatshebben en daarna zou de familie uit eten gaan. 'Zo wilde mijn moeder het hebben', zegt Nicole Leuverman-Spikers enige tijd na het overlijden. 'Moeder kende Salut van de crematie van een neef en een zwager. Dat vond ze intiem en mooi, ze noemde zelfs het woord knus.'

Op de achttien-
de novem-
ber 2019
overleed Marie
Spikers-Oude
Egberink. Ze werd
86 jaar. Haar man
Johan was al in
1995 gestorven. Ze
was tot begin 2019 nog
zeer actief. 'Ze croste met de
scootmobiel heel Twente door.
Ze bezocht familieleden in haar

geboorteplaats Hertme,
in Oldenzaal, in Goor
en trok veel op met
een vriendin die
ook weduwe was',
vertelt Nicole. 'Ze
hielp mee met de
bingo in het Hen-
gelose verzorgings-
huis Backenhagen en
woonde nog zelfstandig aan
de Oldenzaalsestraat.' Het leven
van Nicoles moeder verliep ook

op hoge leeftijd naar omstandig-
heden goed.

Tot ze in 2019 begon te kwakke-
len. Marie kreeg een paar keer
longontsteking, had hartproble-
men en knapte niet meer op. De
cardioloog zei dat ze op een dun
lijntje loopt. Het lijntje brak op
die maandagmiddag van de acht-
tiende november. Een dag eerder
zei ze: "Bel mijn dochters maar,
want ik ga dood".

Nicole en haar zus Henriëtte
kwamen en ze maakte hen nog
even duidelijk wat haar wensen
waren. Een dag later overleed ze
in alle rust te midden van haar
kinderen en kleinkinderen.

Nicole: 'Ze wilde geen afscheidsdienst in
de kerk, hoewel ze op haar eigen manier
zeer gelovig was. De laatste uren prevelde
ze talloze weesgegroetjes. Moeder was
heel praktisch ingesteld en vertelde ons
wat er moest gebeuren na haar overlij-
den. De crematie moest dus per se in
Borne plaatsvinden. Ze had er goed over
nagedacht en dat bleek ook nog uit het
krantenknipsel dat we later vonden tussen
haar spullen, waarin negen crematoria
met elkaar vergeleken werden. Misschien
had het ook te maken met de locatie. Ze
kende Borne goed. Ze heeft er vroeger ge-
werkt en is geboren in het naburige dorp
Hertme.'

'Marie was een van de oudsten uit een
gezin van dertien kinderen. Er leven nu
nog vijf broers van haar.'

*Haar vijf broers
sloten samen
de kist.
'Mijn ooms
waren gek met
haar, ze waren
heel betrokken'*

Nicole en Barry Leuverman
uit Hengelo

Tevreden

Nicole en haar man Barry kijken tevreden
terug op het afscheid van hun moeder en
schoonmoeder. 'De uitvaartverzorgster
hield alles goed in de gaten. Ze regelde het
afschied op een prettige manier. We zijn
nog even in Borne gaan kijken, zodat we
helder voor ogen hadden hoe we het zou-
den aanpakken. Dat was ook meteen goed.
Zo konden we in Salut ter plekke nog
even bekijken hoe een zoon van mijn zus
daar op zijn keyboards kon spelen en hoe
we een slideshow gelijk op konden laten
lopen met de achtergrondmuziek waar-
voor we gekozen hadden. Ze dachten goed
mee en daardoor is alles perfect verlopen',
zeggen Nicole en Barry.

In Salut stond Marie opgebaard. Op enig
moment sloten haar vijf broers de kist.

THIJERT
bloemsierkunst
HYDROCULTUUR

Deurningerstraat 106
Hengelo
074 291 65 31
www.thijert.nl

Voor ons als bloemist
zijn we erg dankbaar
dat wij mogen en
kunnen bijdragen aan
de sfeervolle inrichting,
door middel van
de mooiste bloemen.

In alle aula's familiekamers,
ontvangstkamers
en gastenkamers vindt u
de door ons speciaal
uitgekozen bloemen
terug op een bijpassende
vaas in de juiste kleuren
van de ruimtes.

FLEUROP

‘Dat wilden ze graag. Mijn ooms waren gek met haar, ze waren heel betrokken’, zegt Nicole.

De begeleiding van haar moeder naar de oven verliep ook naar wens. Nicole: ‘Ze legden alles uit. Ik ging mee tot aan de oven, maar wilde niet bij het moment zijn dat de kist naar binnen werd geschoven. Dat vond ik te heftig.’

Zo werd het vaarwel van Marie Spikers een afscheid dat bij haar paste. ‘Ze wilde het zelf zo. Het was mooi qua sfeer. Ze had een grote kring van mensen die ze kende, ze hield van gezelligheid. Daarna gingen we uit eten, zoals ze wilde en dat was ook in de geest van moeder. Daar was iedereen het over eens.’

Barry: ‘Al met al was het een ontspannen afscheid. Ik heb een toespraak gehouden met een knipoog en zag dat de

mensen meeleefden en dat ze bepaalde dingen herkenden. Er was een goede interactie. Zo’n kamer als Salut met de huiselijke indeling werkt daaraan mee. De setting was prima.’

Salut

De familie van Marie is unaniem van mening dat de afscheidslounge Salut ertoe bijgedragen had, dat het afscheid van Marie op een intieme, maar ontspannen manier was verlopen. Barry: ‘Tijdens het etentje na afloop zei iedereen al meteen dat het mooi en goed was. Er was sprake van een heerlijke ontspannen spanning.’

Nicole: ‘Moeder zei: “Ik ben 86 en ben op. Ik heb een goed leven gehad. Dat moeten jullie vieren met elkaar.” Dat hebben we gedaan. Het was natuurlijk wel verdrietig, maar het was goed. Iedereen heeft er een fijn gevoel aan overgehouden.’

Barry: ‘In Salut voelde iedereen zich snel thuis. Het is een prettige zaal. Fijn, met veel licht. Je irriteert je nergens aan daar.’

Nicole: ‘Je wereld staat er op zo’n middag een beetje stil. Maar in de verte zie je de mensen en de auto’s, en dan besef je tegelijkertijd dat het leven weer doorgaat.’

TEKST **GIJS EIJSINK**
FOTOGRAFIE **LARS SMOOK** (ECHTPAAR LEUVERMAN) EN **RIKKERT HARINK** (INTERIEUR CREMATORIUM BORNE)

Binnen en buiten zijn op de verschillende locaties verbonden door uitzicht op de natuur, zoals ook hier vanuit de afscheidslounge Salut in locatie Borne

Plechtigheid Online

trotse partner van

Plechtigheid Online is een product van **maximedia**

074 - 85 13 800

www.maximedia.nl

De **béste** producten
voor schoon en
veilig werken!

Bestel
24x7
online

WWW.CARELLURVINK.NL

Thuis live meekijken dankzij apparatuur Hecla

Wie niet bij een afscheidsplechtigheid aanwezig kan zijn, bijvoorbeeld door ziekte of verblijf in het buitenland, kan zo'n plechtigheid bij Crematoria Twente toch live volgen. Alle aula's beschikken namelijk over camera's, waarvan de beelden direct kunnen worden doorgezonden. De crematieplechtigheid is zo thuis te zien via een beveiligde internetverbinding.

OP VERZOEK VAN de nabestaanden kan ook een opname van de plechtigheid worden gemaakt, deze is na afloop beschikbaar op een usb-stick. 'En straks krijgen nabestaanden een code mee waarmee zij de opname van de plechtigheid zelf kunnen downloaden', vertellen Rob Witbreuk en Marcel Nijhof, respectievelijk sales executive bij Hecla Professional Audio & Video Systems in Hengelo en facilitair coördinator bij Crematoria Twente.

HECLA is de huisleverancier van de AV-apparatuur aan de vier Twentse crematoria. Het gaat daarbij om alle beelden en geluid die tijdens een crematieplechtigheid te zien en horen zijn. Door de jaren heen is deze technologie gigantisch verbeterd, aldus de twee. 'Tegenwoordig is alles

digitaal.' Het is scherper, mooier en gebruiksvriendelijker geworden.

PRESENTATIES met foto's en films van de overledene zijn een vast onderdeel van het afscheid nemen. Nabestaanden kunnen zelf hun presentatie samenstellen en aanleveren. Een medewerker van het crematorium regisseert het geheel tijdens de dienst van achter uit de aula: de opnamen, de presentatie en de muziek. Dat is ook wat de meekijkers thuis zien. De kans op storingen is minimaal. Witbreuk: 'Alles is gebaseerd op betrouwbaarheid.'

Hecla Professional, Lintelerweg 40, Hengelo (Ov.), tel: 074 24 80 800, info@hecla.nl

Marcel Nijhof (links) en Rob Witbreuk bij de regietafel in de aula

Rouwspecialist
Henk Schut

‘Rouw is het losgeld dat we betalen voor liefde’

Rouw verloopt niet, zoals veel mensen denken, in opeenvolgende fasen. Hoe dan wel? Psycholoog Henk Schut (1957) doet aan de Universiteit Utrecht onderzoek naar rouw en verlies. ‘Rouw speelt zich af op twee strijdvlakken: emotioneel en praktisch.’

Vaak wordt gezegd dat rouw in fasen verloopt. Het begint met ontkenning en eindigt met acceptatie. Dat klopt niet, zegt u. ‘Het idee van rouwfasen is hardnekkig én onzin. Het is in 1969 ontwikkeld door psychiater Elisabeth Kübler-Ross. Zij beschreef vijf rouwstadia: ontkenning, woede, onderhandeling, depressie en aanvaarding. Hoewel er geen bewijs is voor

haar model, worden de fasen nog steeds veel gebruikt als beschrijving en zelfs als voorschrift voor rouw.’

‘Ik werd eens gebeld door een weduwnaar die bezorgd was over zijn rouwproces. Het ging best goed met hem, maar hij vertelde dat hij de fase van boosheid had overgeslagen. Daarom

wilde hij bij mij in therapie. Het is kwalijk dat mensen denken dat rouwen in fasen de enige juiste manier van rouwen is.’

Hoe verloopt rouw dan wel?

‘Dat is persoonlijk. In de eerste periode word je vaak overspoeld door emoties, bijvoorbeeld verdriet, boosheid, angst, opluchting, schuldgevoel of dankbaarheid. Ook concentratie- en geheugenproblemen, negatieve gedachten, vermoeidheid en slaapproblemen zijn heel normaal bij rouw.’

‘De ene persoon keert in zichzelf, de ander heeft juist veel behoefte om te praten. Geen van beide is goed of fout. Belangrijk is ook dat er geen tijd staat voor hoe lang rouw duurt. Je pakt je leven weer op, maar het verlies blijft voor velen een litteken dat op momenten kan openscheuren.’

U doet al lang onderzoek naar rouw. Wat zijn uw bevindingen?

‘Tijdens een rouwproces moet je op twee terreinen met het verlies dealen: emotioneel en praktisch. Mijn collega Margaret Stroebe en ik noemen dit het ‘duale proces’ van rouw. Je bent enerzijds bezig met het verlies en je gevoelens daarbij. Aan de andere kant richt je je op herstel: je past je aan, zoekt afleiding en leert noodgedwongen nieuwe dingen. Dagelijks schiet je heen en weer tussen beide ‘strijdvlakken’. De vraag is: ga je de confrontatie aan of vermijd je een van de twee? Vaak neigen mensen naar óf het praktische, óf het emotionele. Het kan fijn zijn om wat hulp te krijgen om ook die andere kant aandacht te geven.’

Waarom is het belangrijk om oog te hebben voor zowel de emotionele als de praktische kant?

‘Stel, je verliest je partner met wie je je leven vele jaren hebt gedeeld. Je voelt verdriet, gemis of wanhoop en moet een vorm vinden om met die emoties om te gaan. Anders komen ze er jaren later

‘Het doel van rouwen is om de overledene te integreren in je verdere leven’

alsnog uit en heb je er mogelijk meer last van. Aan de andere kant is er de dagelijkse praktijk: je vrouw regelde de financiën of je man onderhield de auto. Ook op die levensterreinen word je geconfronteerd met je verlies. Vroeg of laat móet je daar iets mee, anders loop je het risico dat je jezelf verwaarloost of dat je vereenzaamt.’

U heeft onderzoek gedaan naar crematie en rouw. Wat kwam daaruit?

‘We hebben in Engeland gekeken naar diverse aspecten van crematie en in hoeverre die effect hebben op rouw. Het onderzoek is nog niet afgerond, maar we kunnen al voorzichtig zeggen dat de keuzes rond de crematie en hoe betrokken nabestaanden daarbij zijn, weinig invloed hebben op de duur en de ernst van de rouw. De omstandigheden van het overlijden – was het plotseling, was het een gewelddadige dood, heb je afscheid kunnen nemen – hebben veel meer invloed. De uitvaart is een belangrijke gebeurtenis,

doorgaans kijkt men er ook met tevredenheid op terug, maar het effect op het rouwproces is zeer bescheiden.’

Hebt u tips voor nabestaanden?

‘Laat je niet voorschrijven hoe je zou moeten rouwen. Volg je eigen kompas. Neem de regie waar dat kan: erken waar je behoefte aan hebt – bijvoorbeeld gezelschap, alleen zijn, afleiding of erover praten – en regel dat indien mogelijk. Wacht niet tot anderen het aanbieden.’

‘Het doel van rouwen is niet om het verlies áchter je te laten, maar om de overledene te integreren in je verdere leven. Verdriet voelen is niet verkeerd, ook niet als dat na jaren ineens weer de kop opsteekt. Het laat zien dat de overledene nog steeds van betekenis voor je is. Rouw is het losgeld dat we betalen voor liefde.’

TEKST **DEWI GIGENGACK**
FOTOGRAFIE **MARNIX SCHMIDT** (PORTRETTE
ROUWEXPERT HENK SCHUT)
EN **LARS SMOOK** (BEZOEKERS GEDENKPARK)

‘Verdriet voelen is niet verkeerd, ook niet als dat na jaren weer de kop opsteekt’

‘Ik voelde haar aanwezigheid’

Jarenlang wist Monique van Velthoven niet waar de as van haar moeder was uitgestrooid, totdat haar in het park van het crematorium in Enschede iets bijzonders overkwam.

‘Mijn moeder overleed op 3 december 1982, ik was toen 19 jaar. In de jaren daarna heb ik veel van mijn emoties weggedrukt. Toen ik 15 jaar later zelf ziek werd, kon ik er niet meer omheen. Alles kwam boven, waaronder de vraag: waar is de as van ma verstrooid?’

‘Op een zomerdag in 1997 bracht een wandeling over het terrein van het crematorium mij antwoord. Ineens, hier bij deze boompjes, werd ik overmand door emoties. Ik voelde ma’s aanwezigheid. En ja, op dit strooiveld is haar as verstrooid, bevestigde een medewerkster van het crematorium me later.’

‘Ik bezoek ma regelmatig: op haar geboortedag, sterfdag en voordat ik op reis ga. Op deze plek steek ik een kaarsje aan en laat ik rozen achter, haar lievelingsbloemen. Er kwam eens een vlinder op mijn knie zitten, dan voel ik dat ma bij me is. Het gemis blijft, maar het is fijn om hier even samen te zijn.’

‘Plekje met goed uitzicht’

De 92-jarige Jan van Rees komt elke dag even langs bij zijn vrouw Jeltje. Haar as is in een sierurn bijgezet in de Beukentuin op het gedenkpark van het crematorium in Enschede.

‘Goedemorgen, Jeltje. Zo begroet ik mijn vrouw elke ochtend als ik hier een kaarsje kom branden. Elke week neem ik een bosje bloemen mee. We waren 61 jaar getrouwd en kenden elkaar 71 jaar. Op 8 maart 2019 is ze gestorven.’

‘Ze heeft hier een mooi plekje aan het pad, in de buurt van een boom. Als we gingen kamperen wilde ze altijd op net zo’n plek staan, in een bocht met goed uitzicht over de hele camping. Wij namen van vakanties altijd een steen mee. Haar urn is ontworpen als een kiezelsteen.’

‘Het valt niet mee om zonder mijn vrouw verder te leven. Ik dacht: ik ga snel weer biljarten en wandelen, maar alle lust word je ontnomen. Gelukkig kan ik koken, ik heb gisteren nog Chinese tomatensoep gemaakt. Elke avond als ik naar bed ga denk ik: morgen lekker weer naar Jel.’

Lubbers De Echte Bakker

Hantermansstraat 21, tel (0546) 81 22 91, Almelo

*Na vervulling laatste wens in nieuwe
crematorium Oldenzaal*

Familie koestert tal van tastbare herinneringen aan Willy Jansink

Hij was er altijd al heel stellig en open over geweest, tegenover zijn vrouw Annie, maar ook zijn vier zonen, Ben, Felix, Hans en Wilfried. Hij wilde worden gecremeerd, niet begraven. Omdat hij zijn kinderen en kleinkinderen niet wilde 'belasten' met het onderhoud van zijn graf. Als Willy Jansink in 2018 zijn einde voelt naderen vraagt hij z'n zoon Wilfried om hem mee te nemen naar het crematorium in aanbouw in Oldenzaal. 'Dat wilde hij heel graag, want hij zei: ik denk dat ik hier straks als een van de eersten aan de beurt ben.'

Bramer

**VRIEZENVEEN
GEESTEREN
DRONTEN
DE WIJK**

Beheer- en Exploitatiemaatschappij

Projectontwikkeling

Aannemersbedrijf

voor wie aan bouwen denkt

hoofdvestiging
 Almloseweg 36 0546 56 25 55
 Postbus 53 info@bramerbv.nl
 7670 AB Vriezenveen www.bramerbv.nl

Wilfried, moeder Annie, Hans en zijn vrouw Carolien

De familiestamboom in glas-in-lood van de hand van Willy Jansink

Meer dan 700 mensen uit alle geledingen van de samenleving bewijzen hem de laatste eer

Mede dit bezoekje maakt het voor de familie wat gemakkelijker het laatste afscheid overeenkomstig zijn wensen vorm te geven als Willy – Willem Heinrich – Jansink op 10 oktober 2018 op 87-jarige leeftijd komt te overlijden. In nauw overleg met de uitvaartbegeleidster wordt hij opgebaard in het huis in De Lutte, dat hij als jonge metselaar en timmerman eigenhandig bouwde toen hij trouwde met zijn grote liefde Annie Swennenhuis. Mooi, vindt ze dat nog altijd, ruim een jaar na het overlijden van de man met wie ze ruim 60 jaar lief en leed deelde. In het huis wordt ze nog dagelijks omringd met tastbare herinneringen aan hem. Meubels, die hij zelf maakte, maar ook verschillende glas-in-lood ramen, een van zijn hobby's. Het dierbaarste stuk, dat hij zelf niet helemaal kon afmaken: een stamboom waarin de namen van de vier zonen, hun vrouwen en de negen kleinkinderen zijn vereeuwigd. 'Hij was gek op de kleinkinderen.'

Het crematorium in Oldenzaal

As

In huis bewaart Annie ook, in een klein ornament in de vorm van een vogel, een deel van de as van haar overleden man. 'Hij hield heel erg van vogels. Maakte ook altijd vogelhuisjes.' De vier zonen kregen elk ook zo'n ornament. Daarnaast werd er nog as uitgestrooid over het strooiveldje op het kerkhof in De Lutte en nabij de Dinkel, het riviertje dat Willy Jansink zo dierbaar was. Een ander deel van de as kreeg een wel heel bijzondere bestemming, namelijk zijn geboortegrond in Overdinkel. De wieg van Willy Jansink stond in erve Naatsboer, een boerderij tegen de Duitse grens geplakt. Op een steenworp afstand van zijn ouderlijk huis bouwde Willy Jansink samen met een kameraad een Mariakapel. En in de muur van deze kapel metselde die kameraad, Willy Elshof, een deel van de

as. Met een koperen naamplaatje blijft nu de herinnering aan Willy Jansink ook op zijn 'oale grond' levend.

Regie

Behalve de crematie voltrekt ook de rest van het laatste afscheid van Willy Jansink zich geheel conform zijn wensen, zoals hij die met zijn naasten heeft besproken. Nadat hij al een jaar of tien te maken heeft met allerlei ouderdomskwalen, krijgt Jansink de diagnose leukemie. Een schok voor zijn naasten; hij legt zich al snel neer bij het onvermijdelijke. 'Ik heb een mooi leven gehad.' Vanaf dat moment probeert hij zoveel mogelijk de regie te houden bij zijn naderende levenseinde. En wat daarna komt. Zo laat hij, in overleg met z'n naasten, een aantal dingen op papier vastleggen. Bijvoorbeeld, dat hij geen pijn wil hoeven te

lijden in de laatste fase van het ziekteproces. Nadat zijn familie en andere naasten in de intieme sfeer van de woonkamer, waar hij ligt opgebaard, afscheid van hem hebben kunnen nemen, volgt op 15 oktober een afscheid in bredere kring tijdens een viering in de Plechelmuskerk in De Lutte.

Massale toeloop

Dan blijkt nog maar weer eens hoeveel Willy Jansink voor de kleine en hechte Lutter gemeenschap heeft betekend. De kerk puilt uit. Meer dan 700 mensen uit alle geledingen van de samenleving bewijzen hem de laatste eer. Willy Jansink was tot zijn pensioering bij de gemeente Losser in dienst als onderhoudsman. In zijn vrije tijd was hij op vele fronten actief. Bijvoorbeeld als vrijwilliger bij de brandweer, maar ook bij carnavalsvereniging

De Bosduvelkes speelde hij vanaf de oprichting voor en achter de schermen een prominente rol. Zo wordt hij in 1971 verkozen tot de vierde Graaf van deze vereniging en is hij jarenlang betrokken bij de keuring van de wagens van de carnavalsoptocht in het dorp. Als het maar even kon, was Willy Jansink langs de lijn van het sportveld te vinden om zijn zonen en later zijn kleinkinderen aan te moedigen. Met een plechtigheid in besloten kring in het nieuwe crematorium in Oldenzaal, die door de inbreng van kinderen en kleinkinderen een heel persoonlijk tintje krijgt, gaat op 16 oktober 2018 de laatste wens van Willy Jansink in vervulling.

TEKST **BEN SIEMERINK**
FOTOGRAFIE **EBO FRATERMAN** (FAMILIEPORRET EN GLAS-IN-LOOD RAAM) EN **LAURENS KUIPERS** (EXTERIEUR CREMATORIUM OLDENZAAL)

Crematoria Twente: fraaie locaties in de regio

Wist u dit al over cremeren?

Crematoria Twente is eigendom van 12 gemeenten, 11 Twentse en 1 Achterhoekse. Deze eigendomsstructuur is uniek in Nederland

63%

van de mensen in de regio van Crematoria Twente kiest voor cremeren (2019)

Als publiek en onafhankelijk bedrijf is Crematoria Twente niet verbonden aan een verzekeraar. Iedereen is welkom (verzekerd en onverzekerd), iedereen wordt geholpen tegen dezelfde voorwaarden en tarieven

50

In 2021 bestaat Crematoria Twente **50 jaar**. Van de huidige vier locaties is het in 1971 geopende crematorium te **Enschede** (beter bekend als Usselo) de oudste. In 1988 kwam de vestiging in **Almelo** erbij. De nieuwste locaties **Borne** en **Oldenzaal** werden beide in 2018 geopend

In het tevredenheidsonderzoek onder nabestaanden krijgt Crematoria Twente een gemiddelde waardering van 8,9

8,9

96% van de nabestaanden vindt dat ze voldoende tijd had in het crematorium

De medewerkers van Crematoria Twente krijgen van de nabestaanden het fraaie cijfer 8,7

En verder geeft 96% van de nabestaanden aan, dat al zijn wensen volledig zijn vervuld

Bij elke crematie wordt een vuurvast *identificatiesteentje* met een uniek nummer mee gecremeerd. Het steentje blijft bij de as tot nabestaanden een bestemming voor de as hebben gekozen

Crematoria Twente beschikt over **7 aula's**, en diverse afscheidslounges variërend van 15 zitplaatsen tot een aula waar 350 bezoekers in kunnen (180 zitplaatsen)

350

Bij een crematie blijven, naast de as van de overledene, soms ook (*edel-*)*metalen* achter. Hoogwaardige materialen voor kunstgewrichten en andere chirurgische materialen, die in de regel zeer kostbaar zijn, worden gerecycled door gespecialiseerde bedrijven. De opbrengst gaat naar het Dr. C.J. Vaillant Fonds, een fonds dat goede doelen steunt in Nederland

PATISSERIE
 CHOCOLATERIE
 BAKKERIJ
 LUNCHROOM

Wij zijn trots op onze samenwerking met Crematoria Twente

WWW.OONK.NL

Enschede Gronausstraat 1221 053 - 461 12 56	Enschede Kuipersdijk 21 053 - 432 45 67	Enschede Wesseler-Nering 9 053 - 476 10 75	Hengelo Wetstraat 27 074 - 259 09 95
--	--	---	---

Nick op de plek in Enschede waar hij afscheid nam van zijn vrouw en kind

Voor *bijzondere momenten*

Alfredo
ESPRESSO

www.darboven.nl

Energiek in duurzaamheid

Installatietechniek
Klantgericht meedenken en realiseren van al uw installatiewerken, innovatief én duurzaam

Beheer, Service en Onderhoud
Voor het snel en accuraat verhelpen van storingen en het onderhouden van uw technische installaties

Duurzame energiesystemen

www.kleinpoelhuis.com

KLEINPOELHUIS
 Installatietechniek

Winterswijk | Emmeloord | Hengelo | Gladbeck (D)

‘Dit was het laatste dat ik voor haar kon doen’

Nick uit Enschede verloor in enkele maanden tijd zijn zoontje en zijn vrouw. Allebei kregen ze een buitenplechtigheid bij het crematorium in Enschede.

‘In 2011 zag ik bij mijn vriendin Jolijn een rare moedervlek op haar rug. Ze liet het onderzoeken – er was niks aan de hand. Een jaar later ontdekte ze een verdikte klier onder haar oksel. Dat bleek een melanoom. We dachten: huidkanker is goed te behandelen. Maar het was de meest agressieve vorm én hij was uitgezaaid. Jolijn was toen 26 jaar, en ik 29.’

‘De klier werd weggehaald. Het was hopen dat de kanker zou wegblijven. De arts

vertelde dat deze ziekte heel agressief kan terugkomen, vaak binnen een jaar. Dat gebeurde niet, en in de jaren daarna kregen we steeds meer vertrouwen. We reisden, trouwden, kochten een huis en kregen in 2015 een zoon, James. We genoten van het leven, maar tegelijkertijd was de gedachte aan die ziekte een constante last op onze schouders.’

‘Toch hadden we genoeg vertrouwen om voor een tweede kindje te gaan. En dat lukte. In het voorjaar van 2019 raakte Jolijn op-

nieuw in verwachting. Ze voelde zich belabberd – moe, benauwd, misselijk, opgezette klieren. Zwangerschapsklachten, dachten we. Maar Jolijn vertrouwde het niet en liet zich nakijken. De dag voor Hemelvaart kregen we de uitslag: het was niet goed. De kanker zat werkelijk overal. Jolijn was toen 14 weken zwanger.’

‘Mijn eerste gedachte was: ik ben ze straks allebei kwijt. De oncoloog vertelde over een therapie, maar die zou invloed hebben op de zwangerschap. Hij bedoelde: jullie moeten de zwangerschap afbreken, want anders kunnen we de kanker überhaupt niet behandelen. Wat voor keuze is dat? Zeker weten dat ze er over twee weken allebei niet meer zijn, want zo erg was het, of afscheid nemen van de een en vechten voor de ander?’

‘De dag na Hemelvaart hebben we ons gemeld op de kraamafdeling, waar Jolijn zou bevallen. Het was verschrikkelijk, maar we zijn heel goed opgevangen. Miles is op 31 mei ter wereld gekomen. Jolijn is daarna direct begonnen aan de behandeling. In die week hebben we ook de crematie van Miles geregeld, een buitenplechtigheid in kleine kring.’

‘Jolijn heeft tot het einde grappen gemaakt. Ze was altijd zo gevat’

‘In augustus kreeg Jolijn een scan, waarna ze met deel twee van de behandeling zou beginnen: immunotherapie. Ze voelde zich goed en wij hadden er alle vertrouwen in. Maar de arts zei: “Ik heb goed nieuws en slecht nieuws. Het goede nieuws is dat de behandeling aanslaat. Het slechte nieuws is dat we nieuwe uitzaaiingen hebben gevonden in je hoofd”.’

‘Immunotherapie was onze enige optie. Jolijn voelde zich in de dagen

‘Ze wilde net als bij Miles een buitenplechtigheid’

De buitenlocatie
in Enschede

die volgden steeds zieker; ze kreeg zelfs een epileptische aanval. Op een vrijdag belandden we opnieuw in het ziekenhuis. Uit de CT-scan bleek dat de uitzaaiingen in haar hoofd waren gegroeid. Op maandag waren er nóg meer uitzaaiingen bijgekomen. Het ging allemaal ineens zo rap. Die maandag wisten we: over een paar dagen ben je er niet meer. Op donderdag 22 augustus om half 9 ’s ochtends is Jolijn overleden.’

‘In haar laatste dagen ben ik constant bij haar gebleven en hebben we veel gepraat. Jolijn heeft tot het einde grappen gemaakt. Ze was altijd zo gevat. We hebben ook gesproken over haar uitvaart. Ze wilde gecremeerd worden, net als Miles. Ze wilde een witte kist en een witte koets. En ze wilde net als bij Miles een buitenplechtigheid.’

‘Er is bij het crematorium in Enschede een grasveld waar een boerderij-achtige kap staat op houten pilaren. Daaronder ligt een afgeschaafde boomstam waar een kist op kan liggen. Bij de uitvaart van Miles zaten wij met een klein groepje onder dat dak. Maar bij Jolijn zouden er 120 mensen zijn. Die wilde ik, gezien de ziekte waaraan ze is overleden, niet in de brandende zon laten zitten. Gewone horecaparasols vond ik niet passen bij de informele sfeer die ik in mijn hoofd had. Dus heeft het crematorium gezorgd voor grote canvas tenten op houten palen.’

‘Op de dag van de uitvaart reden wij vanaf het uitvaartcentrum in een kleine stoet langzaam achter de witte koets aan die de uitvaartverzorger uit Breda had laten komen. De plek van de plechtigheid was aangekleed in Jolijns lievelingskleuren: lichtpaars, wit, roze en groen. Onder het huisje stonden banners met foto’s,

met een grote bloemenzee er omheen. Heel indrukwekkend.’

‘Na de plechtigheid hebben we Jolijn met zes man naar de rouwauto gedragen. Dat was een witte Cadillac, een nieuwe versie van onze trouwauto. Het laatste stuk naar de ovenruimte moest ook helemaal in onze stijl zijn.’

‘Het werd precies zoals ik het in mijn hoofd had’

‘Voor het samenzijn na de plechtigheid wilde ik natuurlijk geen standaard koffie met cake. Wij hebben samen van het leven genoten en in die gedachte wilde ik verdergaan. Dus er waren lekkere hapjes, luxe broodjes, een soort uitgebreide high tea. Op een gegeven moment zag ik Jolijns vriendinnen een glas wijn op haar heffen. Dat is precies wat ik wilde.’

‘Iemand zei achteraf: de uitvaart heeft me een boodschap meegegeven voor de toekomst en hoe ik in het leven wil staan. Die dag heeft mensen samengebracht, die elkaar niet meer spraken. Dat alles doet mij goed. De uitvaart was precies zoals ik die in mijn hoofd had. Ik denk dat de mensen van het crematorium en de uitvaartverzorger op momenten wel hebben gedacht: die kerel weet precies wat hij wil. Maar ze hebben me ontzettend goed begeleid. Het was het laatste wat ik voor Jolijn kon doen, en dat wilde ik goed doen.’

TEKST **DEWI GIGENGACK**
FOTOGRAFIE **GIJS VAN OUWERKERK** (FOTO’S
NICK) EN **RIKKERT HARINK** (BUITENLOCATIE)

‘Gastvrijheid is heel belangrijk bij ons’

Routine wordt het nooit. Geen werkdag, geen crematiedienst is dezelfde. En dat maakt het vak van gastvrouw en -heer ook zo boeiend, zeggen Rianne Zandbergen en Bert Boerkamp. Bij *Crematoria Twente* werken er twintig en ze kennen alle locaties. Vandaag zijn Zandbergen en Boerkamp in Almelo aan ’t werk.

Ze kennen de planning van de werkdag, ze bereiden de diensten voor, zorgen dat ‘de basis’ klopt met de muziek, het beeldmateriaal en de catering. Hengeloër Bert Boerkamp werkte bij een juwelier, Rijssense Rianne Zandbergen stond in een sportwinkel en ze wilden wel eens wat anders. Ze werden gastheer en gastvrouw bij Crematoria Twente. ‘Je komt er heel snel achter of dit werk je ligt’, zegt hij. ‘Dit is wat ik zocht,’ wist zij meteen. De persoonlijke contacten, het begeleiden van mensen tijdens enkele intieme uren, dat spreekt ze aan.

Vóór een crematie praten ze altijd even met de uitvaartbegeleider over de grote lijnen van de dienst. Meestal is er een draaiboek en dat is handig. Vervolgens arriveert de familie. ‘We condoleren ze, we zorgen dat er koffie en thee

in de familiekamer is en we geven uitleg. Dat is prettig voor ze, dan kunnen ze even acclimatiseren. En wij kunnen informeren naar bijzondere wensen. Of ze bijvoorbeeld de kist zelf naar binnen willen rijden.’

Tijdens de dienst zitten de gastheren- en vrouwen achter de regietafel, achter in de aula. Daar zijn ze geconcentreerd aan het werk. Een groot beeldscherm met een bedieningspaneel vol knoppen is bedoeld voor de opnamen, want vaak stellen nabestaanden een video van de dienst op prijs. Zandbergen en Boerkamp doen zelf de regie. In de aula hangen drie camera’s, waarmee ze ook kunnen inzoomen.

Verder is er een bedieningspaneel voor de muziek, die de dag voor de crematie beschikbaar komt. Ernaast staat een laptop om desgewenst foto’s en films te vertonen op een groot beeldscherm, voorin de zaal. Soms zijn dat complete powerpointpresentaties. Ondertussen houden de gastheren- en vrouwen ook de zaal in de gaten, bijvoorbeeld voor het geval er iemand onwel mocht worden.

Niemand merkt wat van de werkzaamheden om een dienst soepel en probleemloos te laten verlopen. Maar dat wil niet zeggen dat het niet wordt gewaardeerd. Bert Boerkamp: ‘Het is het kersje op de taart als nabestaanden ons laten weten dat ze heel tevreden zijn over de dienst. Dat is ook waar we naar streven. We doen het voor de nabestaanden en de bezoekers, om ze een mooi afscheid te geven. En gastvrijheid is heel belangrijk bij ons’

‘Het is dankbaar werk, we gaan altijd met een goed gevoel naar huis’

Ze zijn overigens niet alleen gastheer en -vrouw, ze zijn ook ovenist. En het gebeurt steeds vaker dat ze mensen meenemen naar de ovenruimte, omdat de nabestaanden ook dat laatste stukje willen bijwonen. Het past bij de trend om meer betrokken te worden bij de

zorg voor een geliefde overledene. Inclusief het moment dat de kist in de oven wordt geschoven. ‘Soms twijfelen familieleden of ze wel mee willen. We leggen daarom vooraf altijd geduldig uit hoe dat gaat’, zegt Rianne Zandbergen. Ze laat de Almelse ovenruimte zien: licht en overzichtelijk, tegen een muur staat een zitbankje, aan de andere zijde staat een grote bloemenvaas op een hoge piëdestal. Er kunnen maximaal zes personen aanwezig zijn. De ovenisten letten er onder meer op dat de bezoekers niet te dicht bij de oven komen. Die heeft namelijk een temperatuur van 800 graden.

Als de gasten zijn vertrokken, zijn Zandbergen en Boerkamp nog druk aan het werk. Een crematieproces duurt zeventig tot negentig minuten, daarna verzamelen ze de resten. In de cremulator, een machine met metalen bollen, wordt de as fijngemaakt. ‘We hebben een dynamische baan’, zeggen de twee. ‘En het is dankbaar werk, we gaan altijd met een goed gevoel naar huis.’

TEKST **BOB GEVERS**
FOTOGRAFIE **EBO FRATERMAN** (LINKS) EN **RIKKERT HARINK**

Twee nieuwe crematoria en twee crematoria die helemaal zijn opgeknapt. Directeur Harriët Tomassen en voorzitter Trudy Vos van de Raad van Commissarissen zijn er blij mee en trots op. Maar als het aan hen ligt worden deze gebouwen de komende jaren meer dan een plek waar mensen eenmalig komen om afscheid te nemen van een overledene. ‘We willen een maatschappelijke rol vervullen in het omgaan met de dood, de verwerking. Dat gaat verder dan alleen een mooie plichtigheid’.

Crematoria Twente wil rol spelen in omgaan met de dood

Omgaan met verlies van je partner. Een bijna dood-ervaring. Zorg in de laatste levensfase. De suïcide van een dierbare. Het zijn allemaal thema's waar Crematoria Twente zich de komende jaren ook op wil richten, bijvoorbeeld in de vorm van een lezing, theaterstuk of lotgenoten-avond. ‘Het zou fijn zijn als het een natuurlijke plek wordt voor herdenking en bezinning. Onze crematoria zijn van 12 gemeenten, we hebben een publieke functie. Daarom willen we ook onze rol pakken op het gebied van rouwverwerking en omgaan met verlies. Of het nu een lichtjesavond is, waarbij mensen een kaars kunnen aansteken voor een overledene, of

bijvoorbeeld een plichtigheid voor mensen die niet welkom waren bij een crematie’, zegt Harriët.

‘Mensen hebben behoefte aan rituelen. Vroeger vond men die in de kerk, maar dat geldt nu lang niet meer voor iedereen. Wij voelen een taak om het bewustzijn te vergroten dat sterven en de dood bij het leven horen, ook al praten we daar niet graag over’, vult Trudy aan. De druk bezochte Open Dagen in de crematoria zijn al een mooi voorbeeld van die nieuwe openheid.

Rituelen

Harriët werd in 2019 directeur, ze studeerde culturele antropologie en had jarenlang leidinggevende functies in de publieke sector. ‘In

mijn studie ben ik veel bezig geweest met cultuur en de rituelen die horen bij verschillende bevolkingsgroepen. Ook hier bouwen we aan een cultuur, waarin rituelen veranderen.

Lezingen, bijeenkomsten voor lotgenoten en speciale plichtigheden

Pakweg 10 jaar geleden was de crematie-plechtigheid nog veel meer standaard, nu is het maatwerk met muziek, foto's, film. Dat vraagt van ons ook een flexibeler opstelling. Koffie met cake wordt nog steeds veel gekozen, maar mensen kunnen ook een wijntje drinken bij de kist bijvoorbeeld, of de plichtigheid buiten houden.’

Trudy Vos (links) en Harriët Tomassen in de gastenkamer De Lijster in crematorium Enschede

‘In ons DNA zit die gastvrijheid en zorgzaamheid om het zo goed mogelijk te laten verlopen. Dat merk ik aan de betrokkenheid van onze mensen. En aan de reacties die we krijgen. Laatst nog van een vader die zijn dochter had verloren. Hij schreef dat hij zich door onze medewerkers gedragen had gevoeld. Dat is waar we het voor doen. Een goed verlopen plichtigheid helpt bij de verwerking’.

Vrije keus

Volgens Trudy Vos mag Twente trots zijn op de vier crematoria. ‘Alles is hier goed geregeld, we hebben 50 jaar ervaring. Er zijn nu in totaal zeven aula's, elk met een eigen sfeer en beleven. Van kleine bijeenkomsten met 15 mensen tot grote met wel 350 gasten, het kan allemaal. En omdat wij niet van een verzekeraar zijn maar van de gemeenten hebben inwoners van Twente vrije keus in welk crematorium ze de plichtigheid willen’.

Maar, benadrukken beiden, de gebouwen kunnen nog zo mooi zijn en de techniek perfect in orde, het is de sfeer die een plichtigheid maakt of breekt. ‘Als mensen zich er niet welkom voelen, zijn die gebouwen niets waard. We willen nabestaanden persoonlijke aandacht geven en een plichtigheid op maat. Ze mogen geen tijdsdruk ervaren’.

Crematoria Twente staat midden in de samenleving. Door de band met de gemeenten, maar ook door zoveel mogelijk zaken te doen met het regionale bedrijfsleven voor bijvoorbeeld bedrijfskleding, horeca en bij bouw en verbouw. Door vaker de deuren te openen, kan die band nog worden versterkt, verwachten Trudy en Harriët.

Overwogen wordt bijvoorbeeld om scholen te benaderen voor maatschappelijke stages en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen. Trudy: ‘Mensen moeten hier voelen dat ze in Twente zijn. De infrastructuur is nu helemaal op orde, thans kunnen we onze plek in de samenleving verder verstevigen’.

TEKST **FREDERIKE KROMMENDIJK**
FOTOGRAFIE **EBO FRATERMAN**

Open dagen en andere activiteiten van Crematoria Twente staan vermeld op www.crematoriatwente.nl/agenda U kunt ons ook volgen op instagram, facebook en twitter.

Tessa Boomkamp live in de video bij de Kroezeboom

Bekijk
de video:
[crematoria
twente.nl/
takskes](https://www.crematoria-twente.nl/takskes)

Tessa Boomkamp brengt troost met 'The Family Tree' in het Twents

Voor de nabestaanden van de slachtoffers van de vuurwerkramp in Enschede krijgt 'The Family Tree' van de groep Venice in mei 2000 een bijzondere betekenis als het lied wordt gedraaid tijdens de begrafenis van een van de vier omgekomen brandweerlieden.

Een maand na de ramp, draagt de Amerikaanse band het lied live nog eens nadrukkelijk op aan alle getroffen tijdens een benefietconcert op de UT en wordt die betekenis nog intenser.

In de daarop volgende jaren blijft 'The Family Tree' onverbrekkelijk verbonden met Enschede in het algemeen en de slachtoffers van de vuurwerkramp in het bijzonder. In juni 2004 krijgt de speciale band tussen 'The Family Tree' en de bevolking van Enschede nog een extra dimensie. Na afloop van hun concert op de UT worden de vier mannen van Venice verrast met de uitvoering van een Twentse versie van hun song door een koor uit Oldenzaal. De Twentse vertaling van The Family Tree is van de hand van Ben Siemerink.

Tessa Boomkamp

Nu heeft de uit Borne afkomstige Tessa Boomkamp haar versie van 'Täkskes in

de weend' opgenomen in de studio. De inmiddels in Amsterdam woonachtige gitariste en zangeres studeerde ooit als drumster cum laude af aan het Twents Conservatorium en deed onder meer een theatertour met Normaal.

In de afgelopen jaren heeft Tessa zich ontwikkeld tot een even veelzijdige als veel gevraagde muzikante. Zo maakt ze deel uit van de band van Edwin Evers, maar speelde ook in bands als Girls Wanna Have Fun, Ten Sharp en Time Bandits.

Tessa Boomkamp mag dan alweer een tijdje haar geboortegrond verruild hebben voor de Randstad, met haar uitvoering van 'Täkskes in de weend' laat ze overtuigend horen dat ze haar wortels in de 'oale groond' niet heeft verloochend.

FOTOGRAFIE **ERIK GIGENGACK**
VIDEOPRODUCTIE **HARRY HOLZHAUER,**
WWW.MEDIA126.NET

Täkskes in de weend

*Täkskes in de weend
Ze buugt en mangs dan brekt ze
Toch blijft 'n veilig plekske
'n Boom waar iej oet stamt.
Wortel staark en deep
Veraankerd in de eerde
Zo zal alns van weerde
Elken stoarm deurstoan.*

*Refr.
Noe wiej dan een van oons
Veurgood mut loaten goan
Hoaldt wiej meka vast
Zo a'w 't ait hebt doan.
En as de bleadkes valt
De täkke kaal wördt, koald
Is't good te weten as 't weer geet deuien
'n Stamboom ok weer zal goan bleuien.*

*De wortel voort de täk
Zo as va en moo de wichter
't Bladerdek al dichter
Waar ku'j better schoelen.
De groond waar iej oet stamt
Doar zu'j weer in verdwienen
Dan zal 'n kearske schienen
Zo da'w nooit verget.*

[Refr.]

*Harder as de weend kan leuien
Zal 'n stamboom altied wieder greuien.*

Top 10 uitvaartmuziek Crematoria Twente 2019-2020

1. **Time to say goodbye (Con te partiro)**, Sarah Brightman & Andrea Bocelli
2. **Mag ik dan bij jou**, Claudia de Breij
3. **Afscheid nemen bestaat niet**, Marco Borsato
4. **Het dorp**, Wim Sonneveld
5. **Ave Maria**, André Rieu & Mirusia Louwerse
6. **Il Silenzio**, Ninni Rossi
7. **Sierra madre**, Schürzenjäger
8. **Abschied ist ein scharfes Schwert**, Roger Whithaker
9. **Zonder oe**, Herman Lippinkhof
10. **Tears in heaven**, Eric Clapton

Solide schoonmaakpartner van Crematoria Twente

Solide[®]
facilitaire diensten

www.solide-bv.nl

— architecten
ingenieurs & adviseurs

